

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Філологічні науки

Випуск 145

4. Прохоров А. В. Обусловленность процессов инференции импликатурами рекламного текста : Монография / А. В. Прохоров. – Saarbrücken : Lambert Academic Publishing, 2011. – 159 p.

5. Сорокин Ю. А. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция / Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. – М. : Ин-т языкознания РАН, 1990. – С. 180 – 196.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Cosmopolitan, April, 2013.
2. Cosmopolitan, February, 2013.
3. Cuisine. – № 155, November, 2012.
4. Fitness, April, 2011.
5. Forbes, USA, 04 March, 2013.
6. Glamour UK, April, 2013.
7. National Geographic, February, 2013.
8. Rolling Stones, USA, 17 January, 2013.
9. Woman's Day, November, 2012.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Євген Червінко – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

Наукові інтереси: методика навчання іноземних мов, лінгвістика.

УДК 811.111'42

МОВНІ І ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО СТИЛЮ

Інна ШИЛІНСЬКА (Тернопіль, Україна)

У статті виокремлено й охарактеризовано основні жанрові форми наукового стилю. Окремлено основні ознаки наукового стилю. Виявлено і проаналізовано особливості використання лексичних і граматичних ресурсів мови, характерних для провідного жанру англійського наукового стилю – наукової статті.

Ключові слова: мовленнєвий жанр, науковий стиль, наукова стаття, лексико-граматичні особливості.

The main genres of the scientific style as well as its main features have been distinguished and highlighted in the article. Lexical and grammatical peculiarities of a scientific article as the leading genre of English scientific style have been shown and analyzed.

Key words: genre of speech, scientific style, scientific article, lexical and grammatical peculiarities.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку науки характеризується збільшенням кількості міжнародних контактів. Учені беруть активну участь у міжнародних конференціях, семінарах, симпозіумах. Відповідно виникає необхідність публікації результатів дослідження у провідних наукових журналах іноземною мовою, зокрема англійською, яка стала мовою міжнародної наукової спільноти. Процес написання наукової роботи англійською мовою для фахівців різних галузей є досить складним, оскільки передбачає формулювання наукових думок нерідною мовою і, відповідно, потребує спеціальних знань і умінь. У першу чергу, фахівці повинні володіти терміносистемою мови науки, знати особливості наукового стилю, відмінності щодо функціонування усної і письмової форм наукового мовлення, правила оформлення роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Означена проблема знаходить своє висвітлення у роботах вітчизняних і зарубіжних учених (М.Кожина, М. Макарова, Т. Маслова, Т. Міхельсон, Н. Разінкіна, Т.Яхонтова, Д. Байбер, Б. Грей, Е. Койалан, С. Мемфорд та ін.). У вітчизняних мовознавчих дослідженнях представлено жанрову класифікацію наукової прози, здійснено аналіз лексико-граматичних особливостей наукового стилю. Зарубіжними дослідниками розроблено навчальні курси, спрямовані на оволодіння фахівцями навичками академічного письма, необхідними для самостійного написання наукових робіт. Утім, враховуючи сучасні тенденції розвитку наукової прози, мова науки залишається в центрі уваги дослідників. Особливо це стосується англійської наукової комунікації, жанрові форми якої сьогодні зазнають еволюційних та модифікаційних змін, що зумовлено соціально-економічним та технологічним розвитком суспільства.

Зважаючи на сказане, метою статті є висвітлення мовних і жанрових особливостей наукового стилю. Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних завдань дослідження – виокремити основні жанри наукового стилю; виявити та проаналізувати

особливості використання лексичних та граматичних ресурсів мови, характерних для англomовних жанрів наукового стилю.

Кожен стиль реалізується у властивій йому системі жанрів. Уперше проблему співвідношення мовлення і мовленнєвих жанрів було порушено видатним філологом і філософом ХХ ст. М. Бахтіним. У своїй статті «Проблема мовленнєвих жанрів» учений зазначає, що мовці говорять відносно стійкими типовими формами висловлювань, які і є мовленнєвими жанрами і засвоюються так само, як і мова [1, с. 248]. Комуніканти будують своє мовлення за певними жанровими формами, досить часто не підозрюючи про їх існування. Утім, ці форми, на думку М. Бахтіна, є значно гнучкіші і вільніші за форми мови.

Щодо співвідношення мовленнєвого жанру і стилю, то мовознавці відносять стиль до родової категорії, а мовленнєвий жанр – до видової [2, с. 109]. Тобто, жанр формується у межах певного функціонального стилю, який і впливає на особливості його створення. Отже, жанр володіє як загальними характеристиками, притаманними певному функціональному стилю, так і специфічними жанровими особливостями.

У межах наукового стилю виокремлюють такі жанри: власне наукові (монографія, наукова стаття, реферат, рецензія, анотація); науково-навчальні (підручник, посібник, довідник); науково-популярні (нарис, стаття). Усі жанри наукового стилю покликані чітко, послідовно й лаконічно передати наукові відомості або довести істинність уже існуючого знання.

До основних ознак наукового стилю відносять: абстрагованість, логічність, точність і однозначність, узагальненість, ясність і об'єктивність викладу матеріалу. Наукові тексти мають типову структуру і характеризуються використанням специфічної лексики, а саме: великої кількості галузевих та загальнонаукових термінів, символів, графіків, схем, а також відсутністю емоційно-експресивної лексики. Зберігаючи основні ознаки наукового стилю, кожен жанр, який функціонує у межах цього стилю, характеризується своїми особливостями використанням мовних засобів.

Найбільш поширеним жанром наукової прози є *наукова стаття*, присвячена певній темі і розрахована на фахівців, які є компетентними у цій темі. Наукова стаття може бути повідомлювальна (містить інформацію про нові результати досліджень); оглядова (містить аналіз подій, явищ тощо); аналітична (пропонує всебічний аналіз фактів, що призводить до розв'язання наукової проблеми); дискусійна (про спірні питання).

Монографія – наукова праця, у якій досліджується одне чи обмежене коло питань. Порівняно з іншими жанрами наукової прози, монографія допускає більшу вільність у вираженні суб'єктивних поглядів, особливо це стосується одноосібних монографій. Колективні монографії, які написані групою співавторів, є більш формальними щодо мовного вираження. Великий текстовий обсяг монографії передбачає її чітке структурування, що необхідно для ефективного сприйняття наведеного матеріалу. У монографії представлено опрацьований фактичний матеріал, переконливі висновки, запропоновано наукову гіпотезу чи концепцію вирішення важливої наукової проблеми. Порівняно з іншими жанрами наукової прози, монографія зазнала найменше змін у процесі історичного розвитку.

На відміну від монографії і статті, які є первинними джерелами інформації, *анотація і реферат* представляють собою вторинні джерела наукової інформації. *Анотація* – це стисла характеристика змісту і призначення наукової роботи. Анотації поділяють на довідкові, які розкривають тему і зміст первинного джерела інформації, і рекомендовані, що вказують на значущість документа для певної категорії читачів. В анотації у стислій формі подають лише найголовніші висновки і положення первинного документа. Тому, тут обмежено використання особових і вказівних займенників та складних зворотів.

Реферат – це короткий виклад великого дослідження або кількох праць із певної наукової проблематики. Реферування передбачає творче, аналітичне осмислення вихідної наукової інформації і створення нового вторинного тексту. У рефераті подають основні положення, істотні наукові дані, що містяться у першоджерелі.

До спільних ознак *підручника і посібника* відносять: науковість, об'єктивність викладеного матеріалу, відповідність навчальній програмі, доступність подання матеріалу,

ПОСТУПОВЕ І ПОСЛІДОВНЕ ВВЕДЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ, ДОТРИМАННЯ НОРМ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ.

Розглянемо детальніше лексико-граматичні особливості провідного жанру наукового дискурсу – англomовної наукової статті. Відповідно до вимог, які сьогодні висувають більшість міжнародних науково-галузевих журналів, наукова стаття повинна містити такі

розділи:

1. Title (повна назва статті)
2. Authors (імена авторів статті)

3. Data on authors (відомості про авторів)

4. Abstract (10-12 лінійок, сутність статті, отриманні результати дослідження)
5. Key words (ключові слова для створення Індексу)
6. Introduction (вступ)
7. Content (зміст статті)
8. Results (результати)
9. Discussion (обговорення)
10. Conclusions (висновки)
11. Acknowledgements (висловлення подяки тим, хто допомагав в написанні статті)
12. References (посилання на використану літературу).

Метою публікації наукової статті в міжнародному фаховому журналі є досягнення адекватного порозуміння між представниками різних культур, прийняття читачем авторського бачення причин і результатів досліджуваної проблеми.

В англійській мові існує достатньо розгалужена система засобів для вираження сутнісного змісту наукового тексту: модальні дієслова (*can, could, should, ought, may, might*), модальні прикметники (*certain, undoubted*), модальні прислівники, які виражають можливість (*apparently, possibly, probably*), модальні іменники (*assumption, possibility*), кліше для висловлювання думки (*it may be suggested, it seems reasonable to assume, to our knowledge*).

На початку статті автори часто використовують безособові чи неозначено-особові речення для означення поставленої проблеми: *it is generally agreed that; they have found; we must define*. Представлення теми дослідження здійснюється переважно з використанням пасивних конструкцій: *systems are exploited; effect is studied; the model is created*.

Важливе значення для адекватного розкриття результатів дослідження має правильне використання граматичних ресурсів мови. Під час представлення теми чи предмету дослідження речення будують у *Present Simple*, якщо необхідно підкреслити закінчений характер дії – використовують *Present Perfect*, для опису виконаної роботи чи аналізу досліджень інших авторів – *Past Simple*.

Вибір відповідного лексичного еквівалента також може представляти певні труднощі. Причиною неадекватного використання лексичних одиниць є розгалужена синонімія слів як в англійській, так і в українській мовах. Доцільність вживання того чи іншого слова диктується нормами наукового стилю. Так, наприклад, у розмовному мовленні спостерігаємо функціонування дієслів: *begin, follow, keep*, тоді як у наукових текстах більш уживаними є їх відповідники: *start, succeed, maintain*. Досить часто лексичні словосполучення (*collocations*), що використовують автори статті, які не є носіями англійської мови, відрізняються від тих словосполучень, що прийнято використовувати в англійській мові. Поширеною помилкою є неправильне вживання авторами статей псевдоінтернаціональних слів («фальшивих друзів перекладача»): *actual* замість *relevant, topical*; *complex* замість *comprehensive*.

Смислове значення дієслова *досліджувати* в англійській мові передається за допомогою низки слів відповідно до контексту та інтенції автора статті: *study* – виражає найбільш загальне значення дієслів *вивчати* і *досліджувати*; *investigate* – підкреслює ретельність,

Логіко-сміслова зв'язність наукового тексту виражається за допомогою так званих слів-зв'язок (*guide words*): *to begin with, in addition to, meanwhile, in other words*. Під час опису результатів дослідження, коли необхідно описати методи, прийоми, а також пристрої, за допомогою яких проводилось дослідження, використовують слова: *by, with, using, by means of*. Коли мова йде про *метод дослідження*, необхідно пам'ятати, що в англійській мові слово *метод* не завжди має однозначний еквівалент і може бути представлене окрім *method* також словами *technique* – *метод, спосіб, методика*; *approach* – *метод, підхід, розгляд*; *procedure* – *метод, прийом, процедура, операція*. Так, наприклад, у комп'ютерній термінології: *метод доступу* – *access method*; *метод стандартних блоків* – *building-block approach*; *метод ущільнення* – *compression technique*.

Для англійського наукового стилю характерною рисою є вживання інфінітивних, герундіальних та номінативних конструкцій. Так, під час постановки мети написання роботи доцільним буде використання структур: *be designed+Infinitive (Noun); be intended for + Gerund, for + Noun (the system was designed to protect data; the study was intended for the establishment of...)*. Описати дію, за допомогою якої проводилося дослідження, можна за допомогою наступних структур: *by + Gerund, by + Noun (by comparing, by comparison, by measuring, by measurement)*.

Дієслова *use, employ, apply, utilize* мають загальне змісьове значення *застосовувати*. Утім, необхідно пам'ятати, що *use* використовують як в розмовному, так і в науковому мовленні; дієслово *employ* більш характерне для письмового наукового стилю; змісьове значення дієслова *apply* передбачає застосування конкретних результатів у визначеній галузі і з конкретною метою, тоді як *utilize* використовують, коли мова йде про практичне застосування результатів.

Здійснити опис основних характеристик досліджуваного процесу чи явища можна за допомогою таких іменників і словосполучень як: *feature* – *риса, characteristics* – *характерна риса, peculiarity* – *особливість*; *characterized by* – *характеризуватись*; *be typical of* – *бути типовим для*. Іменники *feature, characteristics, peculiarity* можуть супроводжуватися прикметниками *main, basic, essential* – *основний, головний*; *remarkable, distinguished, notable, significant* – *визначальний, значний, суттєвий*; *specific, characteristic* – *характерний*; *unique, peculiar* – *унікальний, особливий*.

Під час представлення результатів дослідження використовують дієслова, які їх описують чи пояснюють, а саме: *show, indicate, demonstrate* – *показувати*; *confirm, verify* – *підтверджувати, перевіряти*; *favour* – *сприяти*, *prove* – *підтверджувати*. Охарактеризувати та порівняти отримані й уже існуючі результати дослідження можна за допомогою прикметників: *similar* – *подібний*, *final* – *кінцевий*, *preliminary* – *попередній*, *contradictory, ambiguous* – *суперечливий*, *accurate, exact* – *точний*, а також іменників і словосполучень: *agreement, correlation* – *відповідність, співвідношення*; *show agreement, find agreement with* – *виявляти відповідність*. Якщо необхідно вказати на певні розбіжності між отриманими й існуючими результатами дослідження, наступні лексичні одиниці є найбільш уживаними: *discrepancy, disagreement* – *відмінність, розбіжність*; *disagree with* – *не співпадати, суперечити*. Для розгляду аргументів за і проти існують такі відомі кліше як: *it is well known fact that* – *загальновідомо, що...*; *it is undeniable that* – *незаперечним є те, що...*; *firstly / secondly, finally* – *по-перше / по-друге, на завершення*.

Про результати проведеного дослідження говорять на основі певних теорій, даних, явищ. Для цього в англійській мові існує достатньо розгалужена низка словосполучень: *based on (upon), on the basis of* – *на основі*, *according to, in terms of* – *згідно з, відповідно до*, *by assuming, under assumption that* – *припускаючи*; *on the hypothesis* – *на основі гіпотези*.

Підвести підсумки наукового дослідження автор може за допомогою таких найбільш уживаних висловлювань як: *it is concluded that, it may be concluded that* (зроблено висновок, що..., можна зробити висновок, що ...); *the main feature of* (основною рисою); *it lets to analyze* (це дає змогу аналізувати); *it has next facilities* (це дає наступні можливості), *as a result of* (у результаті), *a general conclusion is made* (зроблено загальний висновок), *it may be noted that* (можна відзначити, що...), *thus, therefore, consequently* (таким чином, отже). Досить часто у

висновках після повідомлення про отримані результати наводять рекомендації чи пропозиції щодо їх використання. Для їх вираження слугують наступні слова і словосполучення: *propose, suggest, recommend, make a suggestion* – *пропонувати, рекомендувати; it is necessary that* – *необхідно щоб*.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, сьогодні провідним жанром наукового дискурсу є наукова стаття. Характерними рисами англомовної наукової статті є використання пасивних конструкцій, іменникових словосполучень, значної кількості термінологічної лексики, специфічних синтаксичних зворотів, загальнонаукової матамови. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні мовностилістичних особливостей різновидів наукової статті.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бахтин М. М. Проблема речевих жанров / М.М. Бахтин // Литературно-практические статьи. – М.: Художественная литература, 1986. – С. 237–280.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології : Навчальний посібник / Ф.С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2006. – 248 с.
3. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : Навчальний посібник / Л.І.Мацько, Л. В. Кравець – К. : Академія, 2007. – 360 с.
4. Михельсон Т. М. Как писать по-английски научные статьи, рефераты и рецензии / Т. Михельсон, Н. Успенская. – Сб.: Спец. Лит., 1995. – 168 с.
5. Яхонтова Т. В. Жанри первинної наукової комунікації : сучасні тенденції розвитку/ Т. Яхонтова // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка : Серія «Філологічні науки». Мовознавство. – 2014. – № 2. – С. 135–140.
6. Biber D., Gray B. Challenging stereotypes about academic writing: Complexity, elaboration, explicitness//Journal of English for Academic Purposes. – 2010. – № 9. – P. 2–20. – Иностранные языки: теория и практика 2/2012(15).
7. International Journal of Computing. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2008. – Vol.7, № 2. – 126 p.
8. Koyalan A., Mumford S. Changes to English as an Additional Language of writers' research articles: From spoken to written register// English for Specific Purposes. – 2011. – № 30. – P. 113–123.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Інна Шилінська – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та професійної комунікації Тернопільського національного економічного університету.

Наукові інтереси: проблеми перекладу науково-технічних текстів, культура фахового мовлення.

УДК 81'42 = 111

МЕДІЙНА АВТОРИЗАЦІЯ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ: ЛІНГВОРИТОРИЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Катерина АНДРІЙШИНА (Київ, Україна)

У статті запропоновано диференціацію двох основних різновидів авторизації в англомовному журнальному тексті – індивідуальної і інституційної – з опорою на риторичні етапи текстобудови, які включають інвенцію, диспозицію, елокуцію, та способи впливу, які охоплюють етос, логос, пафос, що продемонстровано на матеріалі англомовних часописів новин Time та The Economist.

Ключові слова: авторизація, інвенція, диспозиція, елокуція, етос, логос, пафос.

The article distinguishes two main types of authorship in English magazine text – individual and institutional – drawing on rhetorical text-building stages of invention, disposition, elocution as well as the persuasion methods of ethos, logos, pathos which is exemplified by the analysis of articles from Time magazine and The Economist.

Key words: authorship, invention, disposition, elocution, ethos, logos, pathos.

Розвиток медійного дискурсу як сукупності процесів і продуктів мовленнєвої діяльності у сфері масової комунікації в усьому багатстві і складності їх взаємодії [6, с. 20] зумовив зміни у розумінні багатьох традиційних лінгвістичних явищ, серед яких і авторизація тексту, яка залежно від позицій дослідників має різні тлумачення. З погляду семантичного синтаксису авторизація розглядається як обов'язкова характеристика речення, що вказує на автора, його констатації або оцінки дійсності [8, с. 263]. При дослідженні наукового дискурсу авторизацію потрактовують як інтеграційну прагмасемантичну категорію, що відображає опредметнені в семантиці й структурі дискурсу комунікативно-прагматичний, метакомунікативний та оцінний компоненти смислу, ідентифікуючи автора як мовну особистість і суб'єкта пізнання [4, с. 5]. Специфіка авторизації медійного тексту

ТЕТЯНА ТОКАРЕВА. ДО ПИТАННЯ ПРО КАТЕГОРІЮ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ У ТЕКСТАХ РІЗНИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТИЛІВ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	596
ЄВГЕН ЧЕРВІНКО. ПОРІВНЯННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ІМПЛІКУВАННЯ ТА РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІНФЕРЕНТНИХ СМИСЛІВ ДРУКОВАНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ.....	603
ІННА ШИЛІНСЬКА. МОВНІ І ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО СТИЛЮ	606
КАТЕРИНА АНДРІЙШИНА. МЕДІЙНА АВТОРИЗАЦІЯ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ: ЛІНГВОРИТОРИЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ	610
КРИСТІНА БАЮН. СПЕЦИФІКА ТЕКСТУ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОМОВНИХ САЙТІВ).....	615
АЛЛА ГЦОРА. «АРХІТЕКТОНІКА» ЮРИДИЧНИХ АКТІВ ЄС	620
ДІАНА ДОБРОВОЛЬСЬКА. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКЛАМНИХ СЛОГАНІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	625
НАТАЛІЯ КУРАХ. ТЕРМІН ТА ЗАГАЛЬНОВЖИВАНА ЛЕКСИКА В НІМЕЦЬКИХ І КРАЇНСЬКИХ ФАХОВИХ ТЕКСТАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....	628
ІРИНА МІРОШНИЧЕНКО. СТИСЛІ ТЕКСТИ УКРАЇНСЬКИХ МАС-МЕДІА У ФУНКЦІОНАЛЬНО-ЖАНРОВОМУ АСПЕКТІ.....	632
АЛЛА СВЕТЛИЧНА. АБРЕВІАТУРА ТА КЛІШЕ В ЛЕКСИЧНОМУ СКЛАДІ АНГЛОМОВНОЇ МИТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ	636